PERISKOP
FORUM FOR KUNSTHISTORISK DEBAT

Periskop: Forum for kunsthistorisk debat

Nr. 36, 2026

“STEN – Materielle grundlag for kunst og arkitektur”

Titel: “Marmorets drømmende stenstrøm – Sophia Kalkaus stele i Grøndalskirken”

Forfatter(e): Mette Berndsen

Sidetal: 162–165

Dato: 02.11.2026

DOI: 10.7146/periskop.v2026i36.172344



METTE BERNDSEN

Marmorets drømmende stenstrøm

Sophia Kalkaus stele i Grøndalskirken

I Grøndalskirken har billedhuggeren Sophia Kalkau (f. 1960) i 2016 skabt en hvid marmorstele, der artikulerer kirkerummets a/symmetrier og vertikale forestillinger et sted mellem arkitektur og skulptur, søjle og forhæng, flade og foldning. Stelen er udført i Thassos-marmor, en marmortype, der er kendt for sin rene, krystallinske hvidhed. Kirken er tegnet af Julius Smith (1861-1943) og opført i 1928 af Kirkefondet, der blev etableret i 1890 med det formål at bygge nye kirker og oprette menighedsliv i Københavns nye brokvarterer. I dag står Grøndalskirken som et hvidt drømmebillede i vejgaflen mellem Hulgårdsvej og Hillerødgade – opført i nygotisk stil som storbyens længsel efter landsbykirken. Det er dette billede af kirken som en (hvid) søjle mellem himmel og jord i byens trafikale mylder, Kalkau har givet form og flyttet ind i kirkerummet i forbindelse med Erik Brandt Dams (f. 1960) renovering af kirken i 2009/2011.

Stelen er placeret til venstre i koret som et svar på det nye øst-vindues forskydning fra kirkerummets centrale akse, udformet efter alterets bredde og vinduets vinklede dybde. På grund af en skjult base træder stelen på én gang frem som en monumental søjle og et forhæng, der hænger ned fra kassetteloftet som billedhuggerens *trompe l'œil*. Med denne tilskæring og indpasning i de arkitektoniske rammer kommer stelen til at stå som et udsnit af en tilsyneladende uendelig strøm af stof. Forsidens organiske form består af syv folder, der leger med forestillingerne om et klæde, lys eller vand, mens den skjulte bagsides stiliserede bladmotiv peger på olivengrenens bibelske symbolik og sender hilsener til den franske kunstner Henri Matisses (1869-1954) kapel i Vence (udsmykket o. 1950). Herved skaber stelen en bevægelse mellem den kropslige og taktile erfaring af marmorets kolde sten og de visuelle transformationer, mellem figuration og abstraktion. Teologisk henviser marmorstelens folder til templets forhæng, der i Bibelen flænges fra øverst til nederst og åbenbarer det hellige, i det øjeblik Jesus udånder på korset (Markus 15,38-39). Ifølge Kalkau indgår forhængets motiv derfor både i et performativt spil med det gamle trækrucifiks på væggen og det nøgne vindue.

Kalkau har ønsket at skabe et værk, "som fremstår, som om det altid havde været i kirken", og samtidig inviterer til "øjets stille vandring mod korets tøndehvælvede kassetteloft", der kendes fra de tidligste kristne basilikaer. Et rødt velourstof blev brugt som forlæg for stelens forside, og i en række forarbejder på papir, ler og i gips fandt Kalkau frem til stelens udtryk. Herefter blev en femdelt gipsmodel i fuld størrelse (knap syv meter høj) støbt på Brødrene Funders stukkatørværksted på Christianshavn og derfra fragtet til et værksted i Pietra Santa i Italien, som er specialiseret i marmorarbejder. Her blev folderne i

[1] Sophia Kalkau: Marmorstelen, 2009-2016. Grøndalskirken. Foto: Sophia Kalkau.



fire af de fem stenblokke først groft tilskåret med en computerstyret wireskærer og derefter manuelt færdigbearbejdet, mens den øverste del af gipsmodellen blev scannet og udhugget i den femte marmorblok af en robot. Bladmotivet på stelens bagside blev efterfølgende udhugget hos FBN Stenhuggeri i Hvidovre, hvor stelens kerne også blev udboret for at mindske vægten på kirkegulvet. Selve arbejdet med marmoret foregik dermed i et tæt samarbejde mellem kunstner, håndværkere og værksteder helt frem til opsætningen i koret, hvor den øverste del af stelen op mod kassetteloftet blev tilhugget på stedet, inden værket blev indviet i december 2016.

Stelen i Grøndalskirken er sammen med vægudsmykninger på Skejby Universitetshospital Kalkaus største marmorværk og kan ses i sammenhæng med hendes mange udsmykningsopgaver i offentlige rum. I disse arbejder anvender hun bjergarter som svensk diabas (fx *Det ægyptiske æg*, 2016, Den Frie Udstillingsbygning, København), belgisk kalksten (som *Det store vægrelief*, 2012, Hospice Djursland), Flamingo-kvartsit (*Zygote*, 2023, Christmas Møllers Plads, København), skiffer (*De fire store medaljoner*, 2015, Syddansk Universitet) og sort basalt (*Lenticula*, 2011, Skibelund Krat). Marmor er i den klassiske billedhuggerkunst kendt for at skabe intime og sanselige forbindelser mellem skulptur, krop og klæde. I Grøndalskirken taler marmoret også ind i kristendommens lange tradition for kirkebyggeri i sten og for at tænke kirken som "levende stene" (Grundtvig, DDS 323, v. 3). Her indgår stelens sten i marmorets materielle samtaler på tværs af tid med døbefontens granit, gulvets gråbrune ølandssten og ydermurenes hvidmalede teglsten. Som et uddrag af en uendelighed, uden begyndelse og afslutning, står den som en drømmende hvid stenstrøm mellem himmel og jord.

En strøm af stof, en flod af lys, et klæde.
Et vingesus. Elementer af en drøm.
Sophia Kalkau



[2] Sophia Kalkau: Detalje fra bagsiden af Marmorstelen, 2009-2016. Grøndalskirken. Foto: Sophia Kalkau.

Teksten er blevet til på baggrund af to længere interviewsamtaler med Sophia Kalkau i 2022 og 2023.



[3] Tilvirkning af marmorstele på værksted i Pietra Santa i Italien. Foto: Sophia Kalkau / ©



[4] Skabeloner i forbindelse med udformningen af stelens folder. Foto: Sophia Kalkau / ©

LITTERATUR

Andersen, L.S. 2013. *Huset med de mange boliger*. Ny dansk kirkekunst. København: Kristeligt Dagblads Forlag.

Manley, A.L., C. Buhl og L.B. Rønberg, red. 2013. *Giv os i dag ... når kunsten går i kirke*. Odder: Narayana Press.

Olsen, S.M., E.B. Dam og F.N. Christensen, red. 2003. *Rum til forandring*. Grøndalskirkens fornyelse. København: Udgivet af Grøndalskirken.

Lund, A.M., red. 2022. *Kirkens rum – kunsten, arkitekturen og den visuelle liturgi*. Akademirådets udvalg for kirkekunst. København: Lindhardt og Ringhof.

Skitseforslag ved Sophia Kalkau. 2010. Tilhører kunstneren.

Grundtvig, N.F.S. "Kirken den er et gammelt hus". 1836/1853. I *Den Danske Salmebog* (DDS), salme nr. 323. https://www.dendanskesalmebogonline.dk/salme/323 (sidst tilgået 1. april 2026)

FILM OM MARMORSTELENS TILBLIVELSESPROCES

https://vimeo.com/325871795

https://channel.louisiana.dk/video/sophia-kalkau-bubbles-of-humour